

39. Muutoksenhaku

Muutosta julkisuuslakia soveltaneen viranomaisen toiminnalle voidaan hakea kahdella perusteella. Tietopyynnön tehnyt voi hakea muutosta päätökseen, jossa viranomaisen on kieltäytynyt luovuttamasta pyydettyä asiakirjaa tai ei ole antanut siitä tietoja. (Viranomaisen tekemän) valituksen kohteena voi olla myös myönteinen luovutus päätös, jos sen voidaan katsoa loukkaavan jonkun oikeuksia tai aiheuttavan vahinkoa (esimerkiksi yksityisyyden suojalle tai liikesalaisuudelle). Valituskelpoinen päätös voi koskea myös toimenpidettä, jolla asia on ratkaistu tai jätetty tutkimatta. Mahdollinen viranomaisen ilmoitus asiakirjan puuttumisesta ei ole tässä mielessä valituskelpoinen päätös.

Ensi vaiheessa kielteinen päätös voidaan saattaa ratkaistavaksi viranomaisen sisäisenä oikaisuna asiakirjan haltijalle. Päätösvaltainen viranomaisen tämännäköisessä tilanteessa voi olla esimerkiksi ministeriön osastopäällikkö, kansliapäällikkö, ministeri, neuvottelukunta, kunnallinen lautakunta tai kunnanhallitus. Asian ratkaisemiseksi on selvítettävä tietopyynnön sisältö ja arvioitava kieltäytymisen perusteet. Viranomaisen kielteiseen päätökseen on liitettävä valitusoikeus.

Viranomaisen ratkaisu voidaan saattaa uudelleen arvioitavaksi joko alueellisessa hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Hallinto-oikeuteen voidaan valittaa valtionneuvoston alaisen paikallisen tai alueellisen viranomaisen, kunnan viranomaisen, käräjä- tai hovioikeuden, työryhmän tai muun julkista valtaa käyttävän tahon päätöksestä. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen voidaan valittaa hallinto-oikeuden tai korkeimman oikeuden päätöksestä tai suoraan valtioneuvoston, ministeriön, eduskunnan viraston, Suomen Pankin tai Kelan tekemästä päätöksestä.

Valitusperusteena lain soveltamisen suhteen voi olla toimivallan ylitys, virheellinen lain soveltaminen, hallinto-oikeudellisten periaatteiden vastainen harkintavalan käyttö tai menettelyvirhe. Tietopyynnön arvioinnin suhteen voidaan valittaa virheellisestä asiakirjan tai salassapidon vahinkoedellytysten tulkinnasta tai harkintavallan syrjivästä käytöstä. Valitusaika on 30 vuorokautta. Samasta asiakirjasta on kuitenkin mahdollista tehdä uusi pyyntö, eikä viranomaisen kielteinen päätös estä saman asian uutta käsittelyä, jos esimerkiksi tiedonpyytäjällä on esittää paremmat perustelut tulkinvaraisessa tilanteessa.

Valitusoikeus. Henkilöllä ei ollut oikeutta valittaa viranomaisen asiakirjan luovuttamista koskevasta päätöksestä, koska päätös ei kohdistunut valittajaan eikä vaikuttanut välittömästi hänen oikeuksiinsa, velvollisuuksiinsa tai etuihinsa. (Vaasan HAO 02114/05/1203)

Viivytyksetön ratkaisu. Tiedonpyytäjällä on oltava oikeus saada viivytystä perusteltu päätös valitusosoituksin, jollei pyydettyjä tietoja luovuteta. (OKA 9.5.1995)

Muutoksenhaussa tarvittavien asiakirjojen toimittaminen. Viranomaisen on toimitettava riittävän ajoissa muutoksenhaussa tarvittavat asiakirjat ja pöytäkirjat. Viranomaisen pöytäkirjanote saapui asiamiehelle vasta viikko valmistumisensa jälkeen ja päivää ennen valitusmääräajan umpeutumista. Tämän jälkeen pyydetty vastineet toimitettiin vastauksen antamiseen varatun määräajan viimeisenä päivänä. (AOK 174/1/89 /10.5.1991)

Toimivaltaisen viranomaisen päätös. Asia siirrettiin toimivaltaiselle viranomaiselle, kun väärä viranomaisen oli tehnyt tietojen luovuttamisesta kielteisen päätöksen. (Helsingin HAO 00/0378/2 /12.5.2000) / Asia palautettiin uudelleen päätettäväksi, koska projektijohtaja ei ollut toimivaltainen viranomaisen päättämään asiassa. Tapauksessa oli pyydetty asukashaastattelujen asiakirjoja, jotka liittyivät moottoritiehankkeeseen. Kielteisen päätöksen asiasta oli antanut tihallinnon projektipäällikkö tiejohtajan suullisesti valtuuttamana. (Helsingin HAO 01/0462/2 /29.6.2001)

Muutoksenhakuosoite. Kunnan valiokunta oli laiminlyönyt kielteisen tietojenluovutus päätöksen yhteydessä muutoksenhakuosoitteen antamisen. (OKA 991/1/05 /25.7.2007) / Kaupungin tilapalvelupäällikkö ei ollut antanut kielteisen tietojenluovutus päätöksen yhteydessä valitusosoitetta hallinto-oikeuteen. / (AOK 1/1/05 /2.1.2007)

Muutoksenhakuoikeus kieltäytymisen perusteena. Viranomaisen ei saanut kieltäytyä sille esitetystä tietopyynnöstä sillä perusteella, että hakijalla olisi ollut myöhemmin mahdollisuus hakea päätökseen muutosta hallintokanteluna. (EOA 3009/2007)

Osin peitetty asiakirja. Osin peitettyä asiakirjaa ei pidetty viranomaisen valituskelpoisena päätöksen tapauksessa, jossa oli kysymys luovuttamatta jätetyistä nimitiedoista. Tästä syystä oikeus ei suostunut käsittelemään asiaa. Viranomaisen oli luovuttanut pyynnöstä asiakirjaa pyytäneen yrityksestä tehtyä valitusta koskevan asiakirjan. Asiakirjasta oli kuitenkin peitetty asian alullepanneiden henkilöiden nimitiedot. (Vaasan HAO 00809/05/1203)

Viranomaisen valitusoikeus. Poliisilaitoksella ei ollut oikeutta valittaa televalvontatietojen luovuttamista koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä. Korkein hallinto-oikeus jätti valituksen tutkimatta, koska poliisilaitoksella ei ollut kyseisessä asiassa asianosaisen asemaa eikä poliisilaitoksen valitusoikeudesta televalvontatietojen julkisuutta koskevia asioissa ollut erikseen säädetty laissa. Valitusoikeus ei ollut tarpeen myöskään viranomaisen valvottavana olevan julkisen edun vuoksi. (KHO 3231/2/03)

Valitusajan umpeutuminen. Hallinto-oikeus ei tutkinut kirjaamoonsa kaksi päivää myöhässä saapunutta valitusta. Hallintokäytöläin mukaan valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksiantopäivästä. Aikaa laskettaessa tiedoksiantopäivää ei oteta huomioon. (Helsingin HAO 07/0018/2 /8.1.2007) / Oikeus jätti tutkimatta tapauksen, jossa valitus päätöksestä tehtiin vasta kahdeksan kuukautta annetun päätöksen jälkeen. (KHO 2872/1/09)

Viranomaisen toimialue. Mikäli valitus koskee koko valtakunnan alueella toimivan viranomaisen päätöstä, on valitus osoitettava sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiiriin päätös olennaisimmin liittyy. Tämä sen vuoksi, että tässä tuomiopiirissä sijaitsee pääosa päätöksessä tarkoitettusta alueesta, kiinteistöstä taikka sen henkilön kotikunta tai sen yhteisön kotipaikka, johon päätös pääosin liittyy. Kyseisessä tapauksessa Helsingin hallinto-oikeus siirsi Valtakunnansyyttäjän viraston tekemää päätöstä koskevan asian valittajan kotipaikan perusteella Turun hallinto-oikeuteen. **(Helsingin HAO 00236/08 /1203)** Toisessa tapauksessa väärän valitusosoitteen oli antanut poliisi: Toimittaja oli pyytänyt Lahden poliisilaitokselta kopioita syyttäjän oikeudelle esittämistä valokuvista. Kuvia ei luovutettu ja päätöksessä valitusosoitteeksi oli annettu Hämeenlinnan hallinto-oikeus. Lahden käräjäoikeus kuuluu Kouvolan hallinto-oikeuden tuomiopiiriin, joten asia oli siirrettävä sinne käsiteltäväksi. **(Hämeenlinnan HAO 0075/3 /21.2.2000)**

Liikelaitoksen tekemä päätös. Hallintokäytäntölain mukaan hallintoviranomaisten päätöksistä valitetaan ensiasteena hallinto-oikeuteen, mutta Valtioneuvoston ja ministeriöiden päätöksistä valitetaan suoraan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Tapauksessa valittaja oli valittanut valtion liikelaitoksena toimivan Metsähallituksen toiminnasta korkeimpaan hallinto-oikeuteen, vaikka liikelaitosten tekemien päätösten valituksissa ensiasteena on hallinto-oikeus. **(KHO 554/1/02)**

Virheellinen valitusoikeus. Oikeus kieltäytyi käsittelemästä terveydenhuollon kuntayhtymän menettelyä koskevaa tietopyyntöä, jossa viranomainen oli ilmoittanut tekemälleen päätökselle virheellisen valitusosoitteen hallinto-oikeuteen. Todellisuudessa terveydenhuollon kuntayhtymän hallituksen päätökseen olisi tullut hakea muutosta kuntayhtymän hallitukselta. **(Vaasan HAO 00263/01/5300)** / Oikeus kieltäytyi käsittelemästä rehtorin tekemää kielteistä luovutuspäätöstä, koska asia olisi tullut osoittaa kunnan sivistyslautakunnalle. **(Helsingin HAO 01419/09/1203)** / Aluehallintoviraston päätöksessään antama valitusosoitus oli virheellinen ja valitus siirrettiin toimivaltaisen hallinto-oikeuden käsiteltäväksi. **(Hämeenlinnan HAO 01806/10 /1203 /5.8.2010)**

Viranomaisratkaisun tarve. Oikeus ei tutkinut tapausta, jossa ei ollut tehty viranomaisen päätöstä. **(Rovaniemen HAO 00698/03/5300)** Toisessa tapauksessa valittajan olisi pitänyt viedä asiansa asianomaisen viranomaisen ratkaistavaksi. **(Rovaniemen HAO 00739/02/5300)**

Viranomaisen vastaus. Hallinto-oikeus ei ole toimivaltainen ratkaisija asiassa, jos valituksen kohteena ei ole toimenpidettä jolla asia olisi viranomaisessa ratkaistu tai jätetty tutkimatta. Verohallitukselta oli pyydetty tietoja palkatuista henkilöistä ja valinnan perusteista. Tiedonpyytäjälle oli vastattu kolmella eri kirjeellä, joissa oli ollut mukana osa pyydetystä tiedoista, mutta asiassa ei ollut tehty viranomaisen päätöstä. **(Helsingin HAO 00/0840/2 /23.11.2000)**

Viranomaisen ilmoitus. Viranomaisen antama ilmoitus ei ollut valituskelpoinen päätös, eikä ilmoitus sisältänyt valitusoikeutta. Oikeus ei tutkinut tapausta, jossa poliisiasian tietojärjestelmän rekisterinpitäjä oli kieltäytynyt korjaamasta rekisteröidyn virheellisenä pitämää tietoa. **(KHO 2778/2/05)**

Tiedotteen rooli. Viranomaisen sähköpostitse lähettämä kopio asiassa laaditusta tiedotteesta ei ole sellainen hallintolainkäyttölaissa tarkoitettu hallintopäätös, jonka lainmukaisuutta hallinto-oikeus voisi tutkia. **(Turun HAO 00771/10/1203 /23.4.2010)**

Tapauksia, joissa tarvittava päätös puuttui. Hallinto-oikeus oli jättänyt asiakirjan antamista koskevan valituksen ensiasteena tutkimatta. Oikeus ei voinut ottaa asiaa tutkittavakseen ja ratkaistavakseen, koska viranomainen ei ollut tehnyt nimenomaista päätöstä asiakirjojen antamisesta. Siitä, että päätöstä ei oltu tehty, ei voinut valittaa. Tiedonpyytäjän kanssa oli kylläkin käyty kirjeenvaihtoa, mutta hänelle ei oltu annettu valituskelpoista päätöstä. **(Helsingin HAO 08/0339/2 /12.3.2008)** / Hallinto-oikeus jätti tutkimatta muutoksenhaun, koska tiedonpyytäjä ei ollut pyynnöstä huolimatta esittänyt valituskelpoista viranomaisen päätöstä. **(Hämeenlinnan HAO 00/63/3 /18.2.2000)** / Hallinto-oikeus ei tutkinut valitusta, koska kyseessä ei ollut viranomaisen päätös, vaan virkamiehen kieltäytyminen pyydetyn tiedon antamisesta. Asia tuli saattaa viranomaisen ratkaistavaksi. **(Hämeenlinnan HAO 01/0053/3 /27.2.2001)** / Hallinto-oikeus ei tutkinut vaatimusta, koska valituksenalaista päätöstä ei ollut olemassa. Kaupunki ei ollut luovuttanut asiakirjaa eikä perustellut kieltäytymistään. **(Hämeenlinnan HAO 05/0263/3 /31.5.2005)** / Henkilö oli pyytänyt kopioita pääsykokeista, joilla oli haettu psykologian maisteriopiskelijaksi. Osastosihteerin kieltäytymisen sisältävä kirje ei sisältänyt sellaista lopullista asiaratkaisua, jonka johdosta kirje olisi ollut valituskelpoinen päätös. **(Hämeenlinnan HAO 06/0402/3 /5.7.2006)**

Hallinto-oikeuden toimivalta. Hallinto-oikeus oli kieltäytynyt tutkimasta pyydettyä tapausta, koska luottamushenkilöitä tai viranhaltijoita koskeva kantelu tai asettaminen virkavastuuseen ei kuulunut hallinto-oikeuden säädetyyn toimivaltaan. Kunnanhallitukselta oli pyydetty kilpailutukseen liittyviä asiakirjoja joita valittaja ei mielestään ollut saanut. Hän oli vaatinut hallinto-oikeutta asettamaan kunnan vastaavat luottamusmiehet ja virkamiehet virkavastuuseen sekä hallinto-oikeutta määräämään asiakirjojen luovuttamisesta. Kunta vakuutti antaneensa kaikki pyydettyt asiakirjat ja toimittavansa myöhemmin tuolloin keskeneräiset asiakirjat. Hallinto-oikeus oli katsonut, että se voi kumota päätöksen ja palauttaa asian käsittelyn viranomaiselle uudelleen käsiteltäväksi, mutta se ei voi määrätä viranomaista luovuttamaan asiakirjaa. Tässä tapauksessa kunnanhallitus ei ollut päättänyt kieltäytyä luovuttamasta asiakirjoja. **(Turun HAO 01296/00/5300)**

Toimivaltaan liittyviä tapauksia. Yhtiö oli esittänyt, että lääninhallitus on salannut yhtiöltä päätöksentekoon käyttämiään asiakirjoja ja vaati niitä nähtäväkseen. Hallinto-oikeuden toimivaltaa ei kuulunut ryhtyä selvittämään, oliko lääninhallituksella ollut vastoin ilmoitustaan hallussaan päätösten ratkaisuun vaikuttaneita asiakirjoja, jotka olisi yhtiöltä salattu. Hallinto-oikeuden ei kuulunut myöskään tutkia, oliko päätöksiä tehtäessä käytetty kirjaamatta jätettyjä suullisia selvityksiä, vaan tähän voidaan vedota haettaessa päätöksiin muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. **(Hämeenlinnan HAO 03/0072 /3 /13.2.2003)** / Henkilö oli pyytänyt lääkärikeskukselta saada tarkistaa hampaistaan otetut röntgen- ja diakuvat. Lääkärikeskus oli ilmoittanut, ettei heillä ollut mainittuja kuvia. Hallinto-oikeuden toimivaltaan ei kuulunut selvittää, olivatko kuvat lääkärikeskuksen hallussa. Sen tutkimiseksi, oliko kuvia hävitetty lain vastaisesti, täytyi asia saattaa poliisin tutkittavaksi. **(Hämeenlinnan HAO 04/0039/3 /13.2.2004)** / Hallinto-oikeudella ei ollut toimivaltaa tutkia vaatimuksia, joissa pyydettiin antamaan huomautuksia viranomaisille. **(Helsingin HAO 07/0141/2 /13.2.2007)** / KHO totesi, että hallinto-oikeuden toimivaltaan ei kuulunut yliopiston velvoittaminen jonkun muun hallussa olevien asiakirjojen hankkimiseen. **(KHO 2860 /13.11.2008)**

Hallintokantelu. Valittajan esittämä väite oli luonteeltaan hallintokantelu, jonka tutkiminen ei kuulunut hallinto-oikeuden toimivaltaan. Kantelu oli tehty liittyen julkisuuslain säätämään asiakirjapyyntöön viivytyksettömään käsittelyyn ja siitä annettuun määräaikaan. **(Helsingin HAO 03/0014/2 /10.1.2003)** / Hallinto-oikeus ei voinut tutkia hallintokantelun luonteisia vaatimuksia, ts. oliko menetelty oikein vai väärin eikä siirtää asiakirjojen antamista koskevaa asiaa sille viranomaiselle, jonka hallussa pyydetty asiakirjat olivat. **(Helsingin HAO 07/0104/2 /31.1.2007)** / Hallinto-oikeus ei ollut antanut valituksesta lausuntoa, kun tietoa pyytänyt oli saanut haluamansa tiedot jo ennen oikeuskäsittelyä. Tapauksessa kunnan opetuslautakunta oli pitkällisen valitusprosessin jälkeen luovuttanut tietotoimistolle koulukohtaiset oppimistulosten arvioinnin poistettuaan niistä oppilaan tunnistamisen mahdollistavat tiedot. Tietotoimisto ei ollut vastustanut tämäntapaista menettelyä. **(Helsingin HAO 05/1021/2 /8.11.2005)**

Ensiasteen päättävä elin. Hallinto-oikeus jätti tutkimatta tietopyynnön, joka oli esitetty ensimmäistä kertaa hallinto-oikeudelle toimitetussa vastaselityksessä. **(Helsingin HAO 00/0840/2 /23.11.2000)** / Hallinto-oikeus ei voinut ottaa ensi asteen tutkittavakseen vaatimusta toimittamatta jätetyistä tiedoista. **(Helsingin HAO 03/0132/2 /14.3.2003)** / Asiakirjoja oli pyydetty ensisijaisesti niiltä viranomaisilta, joiden hallussa asiakirjat olivat. **(Helsingin HAO 07/0674/2 /24.5.2007)**

Velvoite asiakirjan julkistamiseksi internetissä. Hallinto-oikeus jätti tutkimatta tapauksen, jossa vaadittiin pöytäkirjan liitteiden julkistamista internetissä. Kaupunginhallitus oli kumonnut sivistyslautakunnan pöytäkirjan liitteiden salaamista koskevan päätöksen, mutta valittaja vaati hallinto-oikeutta velvoittamaan kaupungin julkistamaan kyseiset asiakirjat internetissä. **(Rovaniemen HAO 00154/09/1203 /19.5.2010)**

Velvoite valvontatehtävän suorittamiseksi. Oikeus ei tutkinut vaatimusta Finanssivalvonnan määräämiseksi suorittamaan valvontatehtävä. **(Helsingin HAO 02745/10/1203 /30.4.2010)**

Väitetty virhe tiedoissa. Kunnan ruokapalvelupäällikkö oli toimittanut kunnanvaltuuston jäsenelle tämän pyytämät laskutustiedot ja tehnyt tietojen perusteella kunnanvaltuutetun pyytämät laskelmat. Tietoja pyytänyt valtuutettu oli kuitenkin sitä mieltä, että laskelmissa oli selkeitä virheitä, mutta ruokapalvelupäällikkö ei suostunut korjaamaan laskelmiaan. Hallinto-oikeus kieltäytyi tutkimasta asiaa. **(Rovaniemen HAO 00137/09/1203)**

Väärä muutoksenhakuinstanssi. Muutoksenhakija oli valittanut oikeuskanslerille, jonka toimenkuvaan muutoksenhaun käsittely ei kuulunut. Viranomaisen päätöksessä oli mainittu oikea muutoksenhakuinstanssi. **(AOK 817/1/03 /14.12.2004)**

Oikeuskanslerin tehtävä. Oikeuskanslerin tehtävänä ei ole päättää asiakirjojen julkisuudesta toisen viranomaisen puolesta, vaan päättäminen kuuluu viranomaiselle itselleen. Kieltäytyessään luovuttamasta tietoja viranomaisen on annettava viipymättä valituskelpoinen päätös. Tapauksessa viranomainen ei ollut vastannut tietopyyntöön eikä tehnyt päätöstä tietojen luovutuksesta senkään jälkeen, kun asia oli jätetty oikeuskanslerinviraston käsiteltäväksi. Viranomainen ilmoitti odottavansa oikeuskanslerin päätöstä siitä, mitkä asiakirjat pyynnön esittäjällä on oikeus saada. **(AOK 465/1/08 /30.6.2008)**